

In de kerstvakantie blikt M dagelijks terug op de trends van 2012

2012: de knutselgeneratie staat op in het theater

31 augustus: Silence Fini (Simon Allemeersch) wint met *Het fantastische leven van de heilige Sint-Christoffel* de Roel Verniers Prijs op Het Theaterfestival en maakt zo 'bricolagetheater' bekend bij een ruimer publiek.

Doe-het-zelftheater

Naomi Kerkhove doet het met naald en draad en Annelies Van Hullebusch leeft zich uit in karton. Ann Van de Vyvere bereidt heerlijke soep van stadsongruis en Simon Allemeersch haalde met zijn zelf in elkaar geknutselde theater dit jaar de selectie van Het Theaterfestival. Een jonge generatie theatermakers is weer maker in de letterlijke zin. Maak kennis met de knutselgeneratie. *Evelyn Coussens*

Twee kartonnen miniatuurtafelten op de vensterbank verraden het atelier van Annelies Van Hullebusch (1982) in Brussel. Van Hullebusch deed er enkele jaren en opleidingen over om te ontdekken dat zij zich nog het best kon uitspreken in papier en karton. In Dorp bracht ze aan de hand van een kartonnen scenografie de geschiedenis van haar geboortedorp in beeld – een ontvappende voorstelling die in 2011 Circuit X haalde.

Knutselen bleek voor haar de noodzakelijke sleutel tot het vertellen van verhalen. Van Hullebusch: "Ik heb dat knutselen nodig om tot een inhoud te komen – die natuurlijk al sluimert, maar waaraan ik geen uitdrukking kan geven. Toen ik ontdekte dat het voor mij op die manier werkt, was dat heel bevrijdend."

"Voorheen trachtte ik steeds te verwoorden wat ik wilde vertellen, maar dat lukte maar moeizaam. Door bezig te zijn met materiaal geraakte ik plots wél uit mijn hoofd. Toch is het bricoleren nooit zuiver vormonderzoek. Mijn objecten zouden bijvoorbeeld moeilijk functioneren in een museumcontext: waar schuilt precies in het verhaal dat ik ertoe wil vertellen?"

Karton is eenvoudig, sober weggevoerd materiaal, maar voor Van Hullebusch zijn de esthetische kwaliteiten van haar zelfgekozen medium minstens zo belangrijk. "Ik vind papier en karton echt het einde, in textuur, in kleur, in behoudzaamheid: je kunt het knippen, schuren, bewerken zoals je wilt, zonder dat je er ingewikkelde apparatuur voor nodig hebt. Wanneer je het bovenste laagje van karton afpeelt en die golvende onderlaag bloot komen te liggen: dat is echt kicken (lacht)."

Ecologische gedachte

Hoewel de ecologische gedachte meespeelt, is ze in het werk van Van Hullebusch niet dwingend. "Ik ben begonnen met ecologie, ook als mens leef ik daar erg naar, en ik zou het bijvoorbeeld erg moeilijk hebben met het gebruik van chemische substanties in mijn werk. Indien dat zich zou opdringen, zou ik in eerste instantie zoeken naar een creatieve oplossing. Maar als de nood aan de man komt? Dan zou ik doen wat nodig is, ja. Het artistieke wilt uiteindelijk altijd."

De fascinatie van Naomi Kerkhove (1984) voor textiel heeft een pragmatische voedingsbodem: ze is gegroeid uit economische noodzaak. Kerkhove: "Ik ben begonnen stikken op een moment dat ik geen papier kon betalen. Er stond een naaimachine op tafel en ik had een stuk stof – zo is het begonnen, uit gebrek. Later heb ik de mogelijkheden en de kwaliteiten van textiel ontdekt."

© SARA WAZAR/CALISTO

'Ik vind het moreel gezien fijn om mensen naar twee eenvoudige stukjes hout te laten kijken en daar een voorstelling, een wereld mee te scheppen'

SIMON ALLEMEERSCH

Voor *White/Out* naaide Kerkhove een wonderlijke, desoriënterende miniatuurwereld van textiel en zwarte garens bijeen. Maar ook in Kerkhoves voorliefde voor naald en draad zijn esthetische en ethische motieven moeilijk van elkaar te scheiden. "Natuurlijk hou ik van de textuur en de zachtheid van stof, van zijn wendbaarheid, maar tegelijkertijd zijn dat ook allemaal eigenschappen die meespelen in de communicatie met een publiek."

"Textiel is aanraakbaar, vertrouwd, alledaags – menselijker dan papier, met zijn harde en gladde oppervlak. Ik heb dat heel erg gemerkt toen ik op reis was in Afrika. Een schetsboek bovenhalen is bijna een daad van agressie: je neemt iets weg, je ontsteelt mensen een beeld. Wanneer je zit te naaien is dat onschuldig en vrouwelijk, de mensen reageren

er helemaal anders op. Ze komen naar je toe, dat lapje stof wordt als vanzelf de aanleiding tot een gesprek."

De concrete materie als blikopener naar anderszins wereld – het is iets waar Naomi Kerkhove al langer over nadenkt. "Als klein kind nam mijn vader me mee naar het theater. Ik heb nogal wat conceptuele voorstellingen gezien, maar ik had daar weinig boodschap aan – het was me allemaal te ij. Toen ik jaren later de materiaalverzamelingen van Benjamin Verdonck ontdekte was van Benjamin Verdonck ontdekte was dat een eyepopener – dat er zo veel schoonheid kan schutten in een collectie gevonden knopen of gebruikte post-tourties."

Boegbeeld Verdonck

De naam Verdonck valt, niet voor het laatste. Sinds het manifest dat hij bij het begin van het Theaterfestival 2010 voorlas, is Benjamin Verdonck (1972) het onbetwiste boegbeeld van een ecologische bewustwording in de podiumkunsten. Maar al veel vroeger vestigde hij met zijn *found footage* de aandacht op onze omgang met materiaal, en op onze blip daarop: wat lukt is kan mis en een perspectiefwisseling ook mooi zijn, wat geen economische waarde heeft kan ontroering veroorzaken, wat weggevoerd is verdient misschien een tweede kans.

Onder die poëtica schuilt een evidente ecologische maar ook politieke lading, die recent een nieuwe echo kreeg in het onderzoeksproject *Onbetaalbaar*, dat op dit moment in Oostende loopt. Een team van ontwerpers, vaklui en kunstenaars 'hermakten' in een atelier in de Grote Post algemene voorwerpen tot een soort humanistisch 'onbetaalbaar' design.

Maar evengoed schuilt dezelfde filosofie – of noem het 'mededogen met het ding' de mens – in het oeuvre van een oudere theatermaker die maar zelden met maatschappelijk engagement wordt geassocieerd. Het was wijfjen Eric De Volder die een verborgen briljante van de straat oprapte, het meenam naar zijn repetitieveld en er een voorstelling rond maakte. Of hoe ook het onderscheid tussen 'geëngageerd' en 'niet-geëngageerd' maar een kwestie van blik is.

Uitkomst van het werkproces is een beeldende installatie waarin elke deelnemer zich 'thuis' kan voelen. Het raakt aan de manier waarop ook Simon Allemeersch ('1980) werkt, al is zijn aanpak nog radicaal gericht op het sociale. Sinds 2010 heeft Allemeersch een atelier in de Gentse Rabotoren, de drie wijkstorens die in de jaren zeventig werden gebouwd maar doorheen de jaren een

■ Dorp van Annelies Van Hullebusch: 'Ik vind papier en karton echt het einde.'

© THEATERNIEUW MOON SARIS

■ Voor White/Out van Naomi Kerkhove een wereld van textiel en garen bijeen.

© NAOMI KERKHOVE

a City een groep deelnemers op safari gestuurd in een grootstad, met de opdracht er eetbare materialen te verzamelen, die naderhand dienen voor het avondmaal.

Van de Vyvere: "Ik heb een voorliefde voor objecten en materialen die aanwezig zijn, maar die niemand ziet of die niets waard worden geacht. Ik geloof dat juist daarin kostbare verhalen te rapen zijn over wat leeft in een stad. Het zijn materialen met een ziel, die de samenleving vanuit een ander perspectief laten zien." Het begrip 'materiaal' gaat daarbij erg breed. Met het project *LIVING* onderzoekt Van de Vyvere samen met een groep maatschappelijk kwetsbare deelnemers wat de invloed is van architectuur op geluk, en hoe persoonlijke ruimte zich verhoudt tot wonen in een gemeenschap.

Uitkomst van het werkproces is een beeldende installatie waarin elke deelnemer zich 'thuis' kan voelen. Het raakt aan de manier waarop ook Simon Allemeersch ('1980) werkt, al is zijn aanpak nog radicaal gericht op het sociale. Sinds 2010 heeft Allemeersch een atelier in de Gentse Rabotoren, de drie wijkstorens die in de jaren zeventig werden gebouwd maar doorheen de jaren een

■ In How to Survive in a City van Ann Van de Vyvere moesten deelnemers eetbare materialen verzamelen in een grootstad.

© ANN VAN DE VYVERE

■ Het fantastische leven van de heilige Sint-Christoffel van Simon Allemeersch.

© STEFANIE DE CLE

voor de stad beschamend kijkt worden van armoede en sociale achterstelling.

Vorig jaar bestelde de stad dat de torens in 2013 tegen de vlakte zullen gaan. Uit de eerste toren zijn alle bewoners reeds verdwenen, in de tweede toren tracht Allemeersch van binnenuit de geschiedenis te documenteren, voor torens en bewoners definitief met elkaar verdwijnen. Het treft hoer ook in dit werk de materie – de architectuur van de blokken, de constructiefouten, het minderwaardige materiaal waaruit ze zijn gebouwd – de levens en dus de verhalen van de bewoners kned.

Sprekend materiaal

Allemeersch, gediplomeerd germaans, regisseur en getalenteerd schrijver, koos er al vroeg in zijn parcours voor om hoofd en handen een gelijkwaardige rol toe te kennen. In zijn geïnventariseerde theater aan het Rabot doet hij alles zelf van het maken van een werk-

tafel tot het ontwerpen van een muurschildering en het koken van soep.

"In aanvang was dat een economische noodzaakelijkheid. Zoals veel mensen van mijn generatie ben ik begonnen zonder de back-up van een huis, ik wist dat als ik een decor wilde, ik het zelf zou moeten ineenstellen, omdat er geen middelen waren. Maar ik ontdekte al snel het plezier van iets te maken, en de manier waarop het werken met materie je fantasie stuurt."

"Ik ben een grote fan van Bauhaus. Die makers kregen oefeningen rond materialen: wat is koper, wat is het gewicht van hout, hoe klinkt metaal. Materiaal vertelt heel veel. Bovendien vind ik het moreel gezien ook fijn om mensen naar twee eenvoudige stukjes hout te laten kijken en daar een voorstelling, een wereld mee te scheppen. Dat de materialen goedkoop zijn heeft te maken met de sociale context waarin ik werk, eerder dan met de recyclinggedachte. Ik kan hier gewoon niet veranderen dat ik geld heb gegeven aan

'Misschien heeft de kunst zich te veel buiten de realiteit gesteld en is het werken met materiaal voor veel kunstenaars een poging om weer aansluiting te vinden met wat er is'

NAOMI KERKHOVE

materiaal. Ik lig niet wakker van biogroenten, ik ben al blij als mensen eten hebben."

Van bewust ecologisch statement tot lofzang op de schoonheid van een stuk karton: motivatie, inzet en doel van het materiaalgebruik zijn bij elke maker anders, maar vast staat dat deze generatie de handen uit de mouwen steekt – en dat het zuivere vormonderzoek van de jaren tachtig voorbij is. Zelfs zij die vooral de esthetische kwaliteiten van hun materiaal bezingen, geven aan dat hun werk geïnjecteerd is door een stevige scheut hedendaags werelds bewustzijn. "Ik merk dat ik soms zin heb om de realiteit toe te laten", zegt Annelies Van Hullebusch, "maar dat lukt niet, want elk verhaal dat ik wil vertellen vertrekt uit de realiteit."

Naomi Kerkhove: "Misschien heeft de kunst zich in de voorbije decennia te veel buiten de realiteit gesteld. Het werken met materiaal is intons, tastbaar, dwingend. Misschien is het voor veel kunstenaars een poging om weer aan-

sluiting te vinden met wat er is."

Het is een interessante these. Want waarom nu, waarom net nu de terugkeer naar een bewust 'materialisme' da economisch gezien vaak het tegendeel betekent van zijn courante invulling? Is het een verlangen naar huivast? Een terugkeer naar het concrete, naar een worteling in aarde materie in plaats van in ijle concepten? Ann Van de Vyvere: "We komen inderdaad uit een conceptuele periode – ik denk dat het een logische reactie is van een generatie kunstenaars om weer iets te gaan doen."

Speculatie, natuurlijk, maar de terugkeer naar ambachtelijkheid in het kunstenaarsatelier zou alvast haar parallel vinden in een evolutie binnen de actuele opleidingen, waar de concrete beheersing van het lichaam in de ruime weer voorop staat – na een periode van ongebreidelde zelfexpressie. Wellicht is het te vroeg voor conclusies. Nog even wachten tot het stof is gaan liggen – de toekomst zal uitwijzen uit welk hout deze generatie is gesneden.